

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

12. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності. – Статистичний збірник: Київ, - 2010. – 61с. - www.ukrstat.gov.ua.
13. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності. – Статистичний збірник: Київ, - 2013. – 70с. - www.ukrstat.gov.ua.
14. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005. - №17, №18-19, - ст.267. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2505-15>.
15. Прямі інвестиції. – Державна служба статистики України. - <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Іноземні інвестиції: аналіз та вплив на економічний розвиток України [Електронний ресурс] / В.А. Сааджан, Т.О. Скорик // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 3-4 (4-5). – С. 129-135. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/n4-5.html>.
17. Бондар І.Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну на сучасному етапі / І.Р. Бондар // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 62-71.
18. Федоренко В.Г. Іноземне інвестування економіки України: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.: іл.
19. Химич О.В. Сучасний стан надходження інвестицій в регіони України [Електронний ресурс] / О.В. Химич // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2013. - №11. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1940>.

УДК 502.17:338.58

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИХ КОМПЛЕКСІВ

Сегеда І.В., к. е. н., доцент кафедри автоматизації проектування енергетичних процесів та систем Національного технічного університету України «КПІ»

Сегеда І.В. Методичні підходи до оцінювання природних ресурсів для забезпечення раціонального використання природно-ресурсних комплексів.

В даній статті обґрунтовується необхідність розвитку системи управління природно-ресурсним потенціалом, одним зі складових елементів якої є економічна оцінка природних ресурсів. Проведено аналіз сучасних підходів до оцінки природних ресурсів. Досліджено особливості використання різних оцінок, виявлено недоліки притаманні певним підходам. Визначено критерії оцінки та сфера застосування різних оцінок. Доведено, що в сучасних умовах виникає необхідність оцінки природно-ресурсного потенціалу на основі комплексної теорії. Особливу увагу акцентовано на тому, що економічна оцінка природних ресурсів комплексного призначення повинна базуватися на застосуванні основних положень різних теоретико-методичних підходів із врахуванням визначальної ролі екологічного фактора.

Ключові слова: природні ресурси, природно-ресурсний комплекс, методи оцінки, критерії оцінки.

Сегеда И.В. Методические подходы к оценке природных ресурсов для обеспечения рационального использования природно-ресурсных комплексов.

В данной статье обосновывается необходимость развития системы управления природно - ресурсным потенциалом, одним из составных элементов которой является экономическая оценка природных ресурсов. Проведен анализ современных подходов к оценке природных ресурсов. Исследованы особенности использования разных оценок, выявлены недостатки присущие определенным подходам. Определены критерии оценки и сфера применения различных оценок. Доказано, что в современных условиях возникает необходимость оценки природно - ресурсного потенциала на основе комплексной теории. Особое внимание акцентировано на том, что экономическая оценка природных ресурсов комплексного назначения должна базироваться на применении основных положений различных теоретико-методических подходов с учетом определяющей роли экологического фактора.

Ключевые слова: природные ресурсы, природно-ресурсный комплекс, методы оценки, критерии оценки.

Segeda I. Methodological approach to the evaluation of natural resources for the Natural resource complex management.

This article explains the need of development the natural - resource potential Management, one of the constituent elements of which is the economic evaluation of natural resources. The analysis of modern approaches to the assessment of natural resources is done. The features of using different assumptions are studied, limitations of some specific approaches are discovered. Evaluation criteria and the scope of application are determined. It is proved that under current conditions it is necessary to assess the natural - resource potential relying on a complex theory. Particular attention is accented on the fact that the economic evaluation of natural resources of complex assignment should be based on the application of basic thesis of various theoretical and methodological approaches taking into account the determining role of environmental factors.

Keywords: natural resources, Natural resource complex, evaluation methods, criteria of estimation

Постановка проблеми. Сьогодні нагальним завданням є розробка ефективного механізму управління використання природних ресурсів, важливим інструментом якого є економічна оцінка природних ресурсів, яка дозволить отримати адекватну оцінку їх вартості та буде сприяти надходженню до бюджету коштів від їх використання в такому обсязі, що дозволить державі ефективно здійснювати свої функції з охорони та управління. А також для вирішення задач державного управління, економічного та соціального розвитку природно-ресурсних комплексів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання комплексної оцінки природних ресурсів досі залишається нагальним для національної науки. Незважаючи на проведені у 90-х-2000-х роках дослідження з різносторонньої оцінки природних ресурсів як компонентів природно-ресурсного потенціалу України науковими колективами за участю В.П.Руденка, О.М.Трофімчука, В.Я. Ващеби та ін. В опрацювання наукової проблематики, пов'язаної з розглядом різнобічних природно-господарських відносин, з оцінкою потенціалу природно-ресурсного комплексу в цілому та в його складових, а також методики визначення відповідних оціночних показників значний внесок зробили Л.І. Абалкін, К.Г. Гофман, С.І. Дорогунцов, Є.П. Качан, А.А.Мінц, Г.М. Мкртчян, В.А.Сташук, М.А. Хвесик А.В. Яцик, Б. Райан і багато інших науковців та практиків.

Виділення невирішеної проблеми. Роль комплексної економічної оцінки природних ресурсів у стратегії розвитку національного господарства важко переоцінити. У першу чергу вона є основою для визначення ресурсів і резервів розвитку галузей і територій, вартості природного капіталу як товару та джерела товарів і послуг різного характеру. Оцінка природних ресурсів виступає ключовою ланкою будь-якому виробничому процесі з погляду альтернативного вибору. Реальні ціни на природні ресурси можуть і повинні виступати ефективним важелем у ринковому механізмі. Проведення оцінки природних ресурсів є в першу чергу відображення їх значення для перспективного суспільного розвитку, що вимагає суттєвої корекції існуючої теорії природокористування відповідно до швидкоплинних реалій сьогодення.

Мета дослідження. В процесі написання даної наукової статті були поставлені такі цілі дослідження: аналіз сучасних методологічних та теоретичних підходів до економічної оцінки природних ресурсів, визначення особливостей використання різних оцінок; виявлення недоліків які притаманні певним підходам, визначення критеріїв оцінки та встановлення сфери застосування різних оцінок. Теоретичною основою та емпіричною базою дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, результати наукових досліджень, здійснених особито автором, вітчизняний та світовий досвід у галузі раціонального природокористування та системний і порівняльний аналіз особливостей економічної оцінки природних ресурсів.

Результати досліджень. Природні ресурси — це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей. Проблема оцінки природних ресурсів стоїть перед вченими та практиками вже не один десяток років. Цілком зрозуміло, що, якщо природні ресурси задіяні в господарському механізмі, то вони повинні бути оцінені, як і будь-який інший товар.

В даний час використання і охорона природних ресурсів істотно залежить від діяльності вельми великої кількості різних господарських природно-ресурсних комплексів, що функціонують на території різних регіонів України, які характеризуються своїми істотними особливостями.

Природно-ресурсний комплекс має характерні особливості.

1. Його продукція – це в основній своїй масі універсальні ресурси, які практично завжди мають попит на ринках збуту.
2. Ці продукти володіють обмеженим набором споживчих властивостей, достатньо однорідні за якістю.

Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу тісно пов'язане з виявленням і формуванням певних прийомів, що дозволяють здійснювати економічну оцінку, природоохоронних заходів і різних природно-ресурсних комплексів. Змістовна суть економічної оцінки зводиться до встановлення економічного ефекту, вираженого в грошовій формі в ході функціонування і подальшої експлуатації всього природно-ресурсного комплексу. Основою цієї оцінки є облік і оцінка становлення і розвитку природно-ресурсного потенціалу і об'єкту в результаті їх тривалої роботи.

В трактуванні терміну “економічна оцінка” поки що не існує однастайності як в загальному значенні, так і в конкретних випадках оцінювання ефективності певних визначених природо-ресурсних комплексів. Різні підходи до визначення сутності даного поняття наведені у табл. 1.

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття “економічна оцінка” природо-ресурсного комплексу

№ п/п	Автор	Визначення поняття “економічна оцінка”
1.	Гофман К.Г. [1]	Система централізовано встановлених нормативів ефективності експлуатації природних багатств
2.	Дорогунцов С.І. [2, с.7]	Грошовий еквівалент народногосподарської цінності природних благ, які отримуються при їх використанні
3.	Качан Є.П. [3, с.18]	Сукупний ефект від певного джерела ресурсів, що залежить від різниці між кінцевими і прямими витратами на приріст виробництва продукції в розрахунку на одиницю природного ресурсу
4.	Мінц О.О. [4, с.84]	Урахування впливу закономірних територіальних відмінностей у природних властивостях ресурсів і їх джерел на продуктивність суспільної праці
5.	Мкртчян Г.М. [5, с.84]	Міра народногосподарського ефекту, що привноситься природними ресурсами та умовами
6.	Хвесик М.А. [6]	Кількісна і якісна характеристика природних ресурсів та умов як чинників соціально-економічного піднесення регіону, що відображають суспільну цінність природних благ
7.	Черевко Г.В., Яцків М.І. [7]	Оцінка змін в економіці, що виникають при певному впливі внаслідок порушення основних функцій природи

На наш погляд логічним є визначення економічної оцінки природних ресурсів під яким розуміється грошовий вираз народногосподарського ефекту, який приносять ці природні ресурси при їх комплексному і раціональному використанні.

Метою економічної оцінки природних ресурсів є оптимізація витрат, пов'язаних з природокористуванням, і отримання максимальних народногосподарських ефектів. Важливими умовами здійснення економічної оцінки є не тільки єдина методологічна основа, але і фактичний результат раціонального використання природних ресурсів, а також облік всіх тимчасових факторів в період здійснення оціночних операцій. Економічна оцінка природних ресурсів застосовується для:

- визначення вартості природних ресурсів;
- вибору оптимальних параметрів їх експлуатації (використання);
- визначення економічної ефективності інвестицій в природно-ресурсний комплекс;
- визначення збитків від нераціонального і не комплексного використання природних ресурсів;
- віддзеркалення оцінки частки природних ресурсів в структурі національного багатства;
- встановлення платежів і акцизів за користування природними ресурсами;
- визначення заставної вартості природних об'єктів і ресурсів;
- прогнозування і планування використання природних ресурсів;
- визначення величини компенсаційних платежів, пов'язаних з вибуттям або зміною цільового призначення природних ресурсів;
- вирішення інших завдань, пов'язаних з раціональним використанням природних ресурсів.

В даний час в економічній науці отримали розвиток наступні основні підходи соціально-економічної оцінки природних ресурсів для їх віддзеркалення в структурі національного багатства (за ринковою вартістю):

Порівняльний підхід заснований на розрахунку вартості об'єкту, в основі якої лежить вартість вже оціненого ринком аналога, на основі інформації про вже досконалі операції. При оцінці природних ресурсів цей підхід не представляється можливим використовувати, оскільки знайти аналог всім їх компонентам практично неможливо.

Витратний підхід заснований на двох ідеях: підрахунку засобів, які були вкладені в створення об'єкту, і оцінки вкладень необхідних для створення точного аналога оцінюваного об'єкту. Здійснення економічної оцінки по витратному підходу, також проблематично як в методичному, так і в практичному плані, оскільки:

- не враховуються чинники попиту і пропозиції на ринку природних ресурсів;
- найбільш якісні і вигідно розташовані природні ресурси отримують найменшу оцінку, оскільки чим вище якість ресурсу, тим менше витрат потрібно на його експлуатацію, тим самим відбувається спотворення дійсної вартості окремих компонентів не фінансових, невідтворених матеріальних активів.
- у нестабільних умовах соціально-економічного розвитку регіонів результати будуть спотворені, тому що витрати на придбання всіх складових оцінюваного об'єкту в цих умовах не постійні, а їх зміни складно врахувати через непередбачуваний рівень інфляції;

Результативний підхід заснований на тому, що економічну оцінку (вартість) мають лише ті природні ресурси, які приносять дохід. Іншими словами, вартість ресурсу визначається грошовим виразом первинної продукції, що отримується від експлуатації природного ресурсу, або різницею між отриманим доходом і поточними витратами. Такий підхід також має багато недоліків:

- не для будь-якого природного ресурсу можна визначити вартість первинної продукції. Наприклад, сира нафта, здобута зі свердловини, має цілком певну товарну вартість, тоді як визначення доходу від води в первинному продукті представляє складну проблему, наприклад, якщо це не товарна (мінеральна) вода, використовувана для безпосереднього споживання (як пиття);
- дохід від використання ресурсу може бути як прямим, так і непрямим, який дуже складно оцінити. Це відноситься, зокрема, до використання природних об'єктів в рекреаційних цілях, до кліматичних ресурсів території і так далі;
- при такому підході не враховується чинник часу. Невживаний ресурс, що не має відповідно до даного підходу вартості, може бути затребуваний і навіть стати дефіцитним в процесі освоєння території, розвитку нових технологій і виробництв в цілому.

В економічній літературі неодноразово робилися спроби механічного поєднання витратної та результатної теорії. Однак жодна з розглянутих вище оцінок природних ресурсів – чи то оцінка, основана на витратах по освоєнню і підтримці об'єкта в експлуатаційному стані, чи побудована на вимірюванні результатів його функціонування – не можуть у повній мірі відображати цінність, яку має той чи інший об'єкт природокористування. Тільки діалектичне поєднання (а не технічне додавання) витратного і результатного (комплексного) аспектів оцінки природних ресурсів дозволить правильно їх оцінити.

Подібний підхід реалізовано у *рентній* теорії оцінки природних ресурсів. Рента відображає, з одного боку, результати експлуатації природного ресурсу, з іншого – відбиває витрати, які дозволяють сформувати економічний ефект. Застосування рентної концепції для економічної оцінки природних ресурсів, в умовах ринкової економіки є найбільш прийнятною, оскільки вона суміщає економічну доступність того або іншого виду ресурсів, диференціальної ренти і ринкової ціни. Проте, щоб захистити ресурси від нерационального використання, необхідно, при використанні рентної концепції враховувати і екологічний аспект даного питання.

Кадастровий підхід. Даний підхід до оцінки природних ресурсів базується на сукупності інформації про конкретний вид природного ресурсу, включаючи характеристики його кількості (запасів), віку, якісного складу і структури, місцезнаходження і безлічі інших показників (індикаторів). Кадастрові групи, на які розбиваються ті або інші природні ресурси, наприклад, землі, приводяться, як правило, в балах (наприклад, від 1 до 100). За даними наявних кадастрів повинні визначатися умови отримання найвищого чистого доходу і найнижчих витрат по освоєнню, використанню, відтворенню і охороні даного виду природних активів. Як недолік даного підходу можна зазначити, що кадастри складені не по всіх ресурсах і об'єктах природи, тому вони не дозволяють оцінити природно-ресурсний потенціал території і країни в цілому. Але кадастровий метод забезпечує більш деталізовану оцінку природних ресурсів в порівнянні із спрощеними витратним і рентним методами і саме продуктивним може бути використання в сукупності з кожним з них.

Крім того, при економічній оцінці природних ресурсів можуть використовуватися і інші підходи, наприклад, за оцінкою ресурсу на основі його *ринкової* вартості, яка визначається за наслідками аукціонів, торгів; на основі готовності населення платити за користування (рекреаційні цілі, підвищення освіти і екологічної культури і т. п.) певними природними ресурсами і територією і ін. Останній підхід отримав достатньо широкий розвиток останнім часом за кордоном у зв'язку з рекреаційним використанням територій природних національних парків. Зведені вищезазначені методи економічної оцінки природних ресурсів наведені в табл.2.

Таблиця 2. Зведена таблиця методів економічної оцінки природних ресурсів

Назва підходу	Критерії оцінки	Сфера застосування
Витратний	Витрати, необхідні для залучення природного ресурсу у господарський обіг	Оцінка вартості відновлення природного блага при його втраті та деградації
Результативний	Величина економії суспільної праці (ефект) від використання природних ресурсів	Визначення нормативної грошової одиниці
Змішаний	Комплексний (Витратний + результативний)	Оцінка земель, вилучених із сільськогосподарського обігу
Ринковий	Співвідношення попиту та пропозиції	Визначення ціни природного блага
Загальної економічної цінності	Вартості використання - ефект від використання природних ресурсів, вартості невикористання - готовність суспільства платити за збереження даного ресурсу	Оцінка природних ресурсів як складової національного багатства
Кадастровий	Є системою оцінок, яка включає як натуральні, кількісні так і економічну оцінку на основі інших підходів	Оцінка природних ресурсів більш детальна: кількісна та якісна, місцезнаходження, бальна та економічна

Всі зазначені теорії оцінки природних ресурсів: витратна, результативна, рентна – належать до способів поелементної оцінки природних ресурсів, тобто одиниці або окремого джерела природного ресурсу. Такі оцінки, в основному, виражають умови освоєння природного ресурсу з точки зору безпосереднього користувача – окремої господарської одиниці.

Варто також виділити теорію *енергетичної оцінки* природних ресурсів, що набула популярності останнім часом. Вона базується на тому, що природні ресурси мають певний енергетичний еквівалент, який залежить від внутрішнього потенціалу та попередніх витрат на їх утворення. Тобто під різні явища підводиться єдина основа, яка дає можливість їх порівнювати. При цьому різниця між витратами та виходом енергії достатньо об'єктивно характеризує продуктивність праці. Енергетична оцінка не є різновидом економічної оцінки, так як на відміну від економічної оцінки не дозволяє отримати грошовий вираз цінності природних ресурсів. На відміну від технологічної оцінки не визначає ступінь придатності ресурсу для первинного виду діяльності, та дозволяє порівнювати різноманітні природні ресурси. Дану оцінку можна виділити в окремий підхід до оцінки природних ресурсів.

Останніми роками інтенсивно розвиваються підходи, які ґрунтуються на обліку непрямой вартості використання природного ресурсу, наприклад, через вимірювання ефекту від збереження біорізноманітності, через «непряму вартість використання» або через визначення ефекту від лісонасадження і збереження рослинного покриву (вуглецевий кредит). Останній підхід може знайти реальне застосування при регулюванні глобального використання природних ресурсів і управлінні викидами парникових газів на основі торгівлі правами на забруднення. В даному випадку якраз і використовується економічна інтерпретація поняття «Асиміляційний потенціал навколишнього середовища». Асиміляційна здатність навколишнього середовища являє собою специфічний природний ресурс. Складність кількісного визначення даного ресурсу пов'язана з різноманітністю видів антропогенного впливу, а також з труднощами визначення безпечного рівня кожного з цих видів впливу. Одним з елементів механізму раціонального використання асиміляційного потенціалу є його економічна оцінка.

Економічна оцінка, або ціна *асиміляційного потенціалу* визначається його значенням у процесі формування витрат і результатів. З одного боку, наявність такого потенціалу дозволяє частину відходів виробництва викидати в навколишнє середовище і тим самим економити на витратах з очищення викидів від забруднювачів. З іншого боку, стійкість територіальних екологічних систем до певних антропогенних навантажень, здатність переробляти і знешкодувати відходи запобігають збитку, який може бути викликаний погіршенням основних властивостей довкілля. Тоді основу економічної оцінки асиміляційного потенціалу складають витрати на запобігання

забрудненню, або величину відверненого збитку. Таку економічну оцінку можна розглядати як витрати на відтворення або відновлення асиміляційного потенціалу. З достатньою для практичних цілей точністю вона може бути прийнята рівною витратам, які потрібні були на зниження викидів до мінімально можливих значень гранично допустимих викидів і скидів для атмосфери або гідросфери на розглянутій території.

Досить цікавою є вартісна оцінка природних ресурсів в статистиці національного багатства, яка орієнтована на освоєння методології системи національних рахунків, в основі якої лежить ряд узгоджених на міжнародному рівні понять, визначень, класифікацій та правил обліку. У класифікації економічних активів СНС 2008 до природних ресурсів належать економічні активи природного походження, які не є результатом людської діяльності, на які можуть бути встановлені права власності і які здатні приносити економічні вигоди своїм власникам [8]. Природні ресурси відображаються у формі, придатної для цілей економічного аналізу, прийняття рішень і вироблення політики в системі національних рахунків, що представляють собою логічно послідовну, гармонійну і цілісну сукупність макроекономічних рахунків, балансів активів і пасивів, а також таблиць, в основі яких лежить ряд узгоджених на міжнародному рівні понять, визначень, класифікацій та правил обліку [9].

Окремо хотілося зазначити, що сучасними науковими дослідженнями встановлено, що в системі оцінки природних ресурсів в умовах розвинутої ринкової економіки все більше на перший план виходить чинник капіталізації ресурсу, а саме ступенів залучення його в ринковий процес у якості джерела капіталу й прибутку шляхом створення відповідних організаційних, фінансових та інших механізмів з урахуванням складного системного взаємозв'язку регіонального господарства з територіальними природними ресурсами [10].

Капіталізація природних ресурсів означає їх включення в господарський обіг і передбачає формування такого інституціонального середовища, в рамках якого ці ресурси можуть отримати адекватну оцінку і легко трансформуватися в інші форми мобільного капіталу, зокрема у фінансову.

При цьому ключовими проблемами є невисокий розвиток фінансової інфраструктури та недостатня специфікація прав власності на капітал в Україні. Якщо відштовхуватися від розуміння того, що ресурсна база будь-якої території повинна працювати на задоволення інтересів громади, яка на ній проживає, то й економічна діяльність на цьому просторі неминує призводити до пошуку шляхів реалізації процесів капіталізації як матеріальних, так і нематеріальних активів. При визначенні пріоритетів майбутнього розвитку доцільним є конструювання такого економічного середовища, в якому б найбільш затребуваним був саме той капітал, який є найбільш доступним. Для багатьох територіальних економічних систем України їх природні ресурси є саме таким капіталом, на основі якого можуть формуватися інші конкурентоспроможні ланцюги створення вартості [11].

Нині на практиці переважно застосовуються три способи оцінки активів: через фізичну та відносну вартість, а також через повноту використання існуючого потенціалу активу. Для такого територіального активу, як природні ресурси, доцільно застосовувати усі три підходи. При використанні кожного підходу до оцінки капіталізації даного активу на території можна виділити різноманітні шляхи та напрями підвищення його вартості, а також вартості пов'язаних з ними активів.

При цьому підході ресурсний, а саме природно-ресурсний комплекс території розглядається як такий, що в системі його оцінки, крім поточної вартості, має ще оціночну складову (капіталізовану вартість) як джерело дисконтованого потоку доходів з урахуванням майбутньої вартості власне ресурсів у процесі експлуатації та отримуваних від них доходів у певних умовах невизначеності. При цьому необхідною умовою ефективною оцінки ресурсу і його залучення в господарський процес є визначення цінності ресурсу для локальної території, де він власно розташований.

Отже територіальні природні ресурси як об'єкт капіталізації системно розглядаються у вигляді цілісного природно-ресурсного комплексу, в якому, за ознакою приналежності до тих чи інших явищ природи і усталених систем господарювання, можливо виділити генеральні галузево-територіальні природно-ресурсні комплекси земельних, водних, лісових, екологічних, рекреаційних та мінерально-сировинних ресурсів.

Система капіталізації має важливі просторові наслідки і є необхідною умовою функціонування територіальних економічних систем. Ефективність проходження процесу капіталізації залежить від вирішення проблем у сфері формування фінансової інфраструктури та специфікації прав власності на природні ресурси та їх активів [10].

В сучасних умовах виникає необхідність оцінки природно-ресурсного потенціалу на основі інтегральної (комплексної) теорії. Проблема комплексної економічної оцінки – одна з найбільш складних та мало вивчених сучасною економічною наукою.

У прогностичних розрахунках, при виборі варіанту освоєння природних ресурсів і умов у регіонах, широке застосування повинно знаходити проведення оцінки природних об'єктів інтегральним методом. Вихідним положенням цього методу є обґрунтування повного економічного ефекту, що одержується у процесі використання природно-ресурсного потенціалу територіального комплексу, регіону.

Щодо сучасного етапу розвитку економіки України – інтегральна оцінка використання природно-ресурсного потенціалу країни, окремих регіонів або територіальних комплексів має будуватися, виходячи з таких положень:

1. Необхідно встановити пріоритети потреб, які можуть бути задоволені за рахунок використання природно-ресурсного потенціалу території.

2. Ранжування слід проводити за групами потреб з урахуванням часового фактору (поточні, перспективні). Таким чином, інтегральну оцінку слід застосовувати у поточних і прогностичних розрахунках при вирішенні питань про доцільність освоєння конкретних видів природних ресурсів як елементів природно-ресурсного потенціалу регіонів, а також при оцінці складових національного багатства.

Також хотілося зазначити, що сьогодні при встановленні економічної оцінки та визначенні розміру плати за використання природного ресурсу має враховуватися, в першу чергу, вплив окремого природокористувача на екологічний стан природного об'єкта, а вже потім економічна цінність для користувача природного ресурсу і попит на нього [12].

Таким чином, економічна оцінка природних ресурсів комплексного призначення повинна базуватися на застосуванні основних положень різних теоретико-методичних підходів із врахуванням визначальної ролі екологічного фактора.

Окремо хотілось зазначити, що принципи економічної оцінки природних ресурсів повинні відповідати принципам управління природно-ресурсним потенціалом. В якості методологічних принципів економічної оцінки природних ресурсів можна виділити: принцип комплексності (облік всіх природних ресурсів при оцінці); принцип кількісного і якісного відтворення відновлюваних природних ресурсів, які складають основу життєзабезпечення населення; принцип економічного відтворення невідновних природних ресурсів; принцип оптимізації економічної оцінки; принцип порівняльності та узгодженості показників оцінки. Ці принципи відповідають принципам управління природно-ресурсним потенціалом: альтернативності, збалансованості, субсидіарності [13].

Висновки і пропозиції. На основі проведеного дослідження підходів до економічної оцінки природних ресурсів можна зробити наступні висновки. Сьогодні в наукових роботах зустрічаємо багато різних підходів до економічної оцінки природних ресурсів, які іноді дублюються. Тому для отримання адекватної оцінки природних ресурсів необхідний систематизований підхід та чітке окреслення сфери застосування кожного з них, що дасть можливість отримати новий синергетичний ефект. Варто наголосити, що основним напрямком на шляху удосконалення системи економічних оцінок природних ресурсів має бути комплексний підхід із врахуванням екологічної складової з метою забезпечення раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища. Ефективне управління природно-ресурсним комплексом неможливе без оцінки окремих видів природних ресурсів і природно-ресурсного потенціалу в цілому як складовій частині національного багатства країни. Оцінка функцій природи з урахуванням екологічної складової може служити одним з інструментів раціонального використання природних факторів.

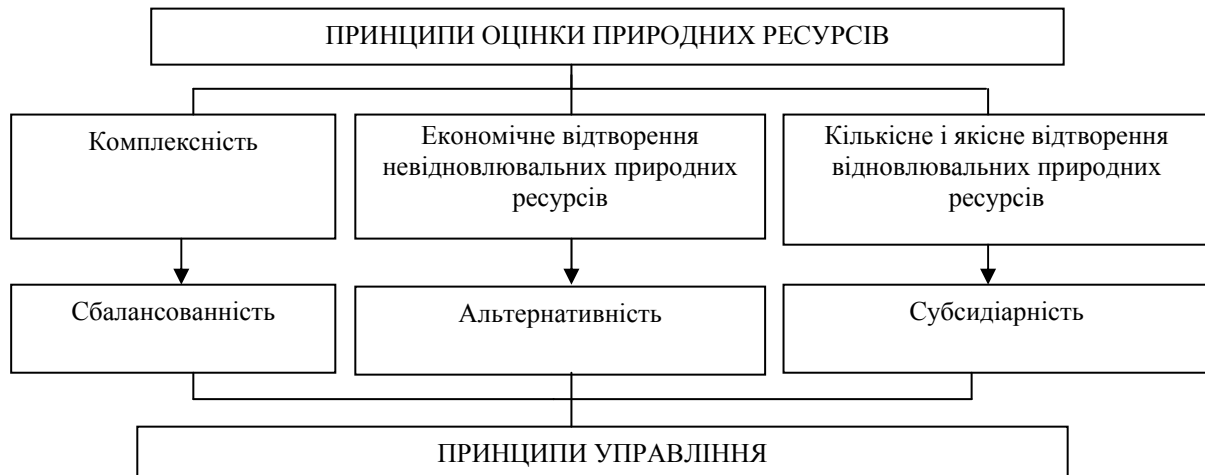

Рис.1. Узгодження принципів управління і оцінки природних ресурсів

Отже комплексна економічна оцінка повинна достатньо мірою відображати ступінь відповідності природно-ресурсної бази господарювання вимогам, серед яких найголовнішими є збереження природних багатств для одночасного забезпечення стійкості економічного зростання, екологічного та економічного ефектів від природокористування, що застерігає як від завищення, так і зниження оцінки природно-ресурсного потенціалу та повинно бути відображено належним чином у методології та методичних підходах до оцінки ресурсу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гофман К.Г. Экономическая оценка природных ресурсов в условиях социалистической экономики: вопросы теории и методологии / К.Г. Гофман – М.: Наука, 1977. 236 с.
2. Дорогунцов С.І. Оптимізація природокористування: В 5-ти т./ С.І. Дорогунцов, А.М.Муховиков, М.А.Хвесик – К.: Кондор, 2004. – т.1. Природні ресурси: еколого-економічна оцінка: Навч.посіб./ С.І.Дорогунцов., – К., 2004. – 291 с.
3. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / за ред. проф. Є.П.Качана. –К.:ВД "Юридична книга", 2004. – 552 с.
4. Минц А. А. Экономическая оценка естественных ресурсов. Научно-методические проблемы учета географических различий в эффективности использования / А. А. Минц. – М.: Мысль, 1972. – 303 с.
5. Мкртчян Г.М. Методы оценки эффективности освоения природных ресурсов / Г.М. Мкртчян – Новосибирск: Наука -1984.-293 с.
6. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: Монографія /Хвесик М.А., Голян В.А. – К.: Кондор, 2007. – 480 с.
7. Черевко Г.В. Економіка природокористування / Черевко Г.В., Яцків М.І. – Львів: Світ, 1995. – 208 с.
8. Ромашкина Г.Н. О развитии стоимостного учета природных ресурсов в России / Г.Н.Ромашкина, М.Ю. Гордонов, Г.А. Фоменко и др. // Вопросы статистики: научно-информационный журнал. 2010. № 9. С. 32-43.
9. Сегада І.В., Хлобистов С.В. Енергетична складова вдосконалення системи природоохоронних платежів/ Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її реалізації: Праці 4-го міжнародного науково-практичного семінару – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – С.149-154.
10. Інституціоналізація природно-ресурсних відносин: [колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф., академіка НААН України М.А. Хвесика. - К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку», 2012.- 400с.
11. Особенности воспроизводства регионального капитала: сущность, подходы к оценке, методы управления / Институт экономики КарНЦ РАН, Под общей ред. Ю.В.Савельева. – Петрозаводск: Изд_во Карельского научного центра РАН, 2008. –213 с.
12. Васильев А.Й. Економічна оцінка ефективності використання водних ресурсів України / А.Й. Васильев // Регіональна економіка. – 2002. – №2. – С. 180-187
13. Невская М.А. Экономическая оценка природных ресурсов: методологический аспект / М.А. Невская, Н.Я. Лобанов / Вып. №3, 2011 [Электронный ресурс], - Режим доступа: <http://vestnik-ku.ru/2011/2011-3/8/8.htm>.

УДК 351/354

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ситник Л.С., д.е.н., проф. кафедри менеджменту Донецького національного університету
Федотов О.О., к.е.н., доц. кафедри менеджменту Донецького національного університету

Ситник Л.С., Федотов О.О. Напрями вдосконалення публічного адміністрування в умовах глобалізації.

У статті показано, що удосконалення публічного адміністрування є прерогативою держави і покликано служити соціальному добробуту суспільства і кожної конкретної людини. Однак за роки реформ держава відійшла від "соціального обличчя", утворився розрив між викликами глобалізації і структурою управління суспільством. Встановлено причини реформування публічного адміністрування в Європі, невідповідність діяльності органів публічної адміністрації в Україні принципам демократії і верховенства права, ефективності системи влади, продуктивності у використанні державних ресурсів. Виявлено особливості процесу зміни державних моделей, функцій і задач держави в умовах глобалізації від "держави-інтервента" до регулюючої держави, ключовим інструментом якої стає вироблення правил і заповнення упущень ринку в інфраструктурі і в соціальній сфері. Визначено зміну ролі владних структур у суспільстві і їх відносин з громадянами в ієрархічній і рецептивній моделях держави. Наведено теоретичні орієнтації перспектив розвитку публічного адміністрування; характеристики нового публічного менеджменту, оновленого управління, формування політичних мереж, менеджменту, який бере участь, і рецептивного управління з використанням трьох глобальних підходів: ринково-ліберального, ліберально-комунікативного і демократичного громадянства. Запропоновано основні напрями удосконалення публічного адміністрування в Україні в